

Ett ekonomiskt reformförslag till Enhet

1. Introduktion

Mitt namn är Daniel och jag är sedan oktober 2016 medlem i partiet. Jag vill härmed presentera er och argumentera för ett politiskt och ekonomiskt reformförslag som jag, baserat på att ha läst ert partiprogram, tror har potential att lämpa sig för Enhet. Det är ett reformförslag som professor Alf Hornborg förespråkar i sina böcker *Myten om maskinen* samt *Nollsummespelet*. Jag kommer relativt kortfattat att redogöra för hans förslag och föreslå hur det skulle kunna vävas ihop med visioner tagna från partiprogrammet. Denna text kan således betraktas som ett debattinlägg inspirerat av Alf Hornborg kombinerat med mina personliga åsikter och argument. Min förhoppning är att ni finner det intressant och värt att diskutera vidare. Jag hoppas även att det kan skapa lösningar på en rad framtida problem som vår moderna civilisation står inför.

2. Enhets politik

I Enhets partiprogram förespråkar man bland annat garanterad basinkomst (sida 4), lokala valutor för att stötta lokala näringsidkare (sida 5), bättre stöd till företag att utveckla en socialt och ekologiskt hållbar profil (sida 5), grön ekonomi (sida 6), ett räntefritt samhälle (sida 7), minskad arbetsbeskattning (sida 7), ekologisk hållbarhet (sida 9), en ny global etik för att lösa klimatkrisen (sida 10), minskning av den totala energianvändningen (sida 10), lokaliserad och klimatsmart matproduktion (sida 11), ökad självförsörjningsgrad och levande landsbygd (sida 13), ett nytt ekonomiskt system (sida 13), en minskning av de totala vägtransporterna och växthusgasutsläppen (sida 14), avgiftsfri lokaltrafik (sida 14) och en ökad makt till lokalsamhällen (sida 15).

Jag vill hävda att samtliga av dessa förslag och visioner kan uppmuntras, realiseras och konkretiseras via det ekonomiska reformförslag som skall presenteras.

3. Vårt moderna penningssystem

Vårt nuvarande ekonomiska system - den globaliserade, fossilbränsle drivna industri kapitalismen - kan beskrivas som en integration av praktiskt taget hela jordklotet i ett nätverk av industriell teknologi, internationell handel samt bankväsende. Detta system, som tog ordentlig fart under mitten av 1900-talet, har givit väst en exempellös ökning av den materiella levnadsstandarden, eftersom det möjliggjort en nettoökning av naturresurser till denna del av världen. I jordens underutvecklade delar förekommer fortfarande svält och växande relativ fattigdom - men också en desperat kamp för en ökad bit av den kaka som erbjuds av framsteg genom modernisering. Miljöproblem och klimatpåverkan är systemrelaterade konsekvenser och den ökande medvetenheten om dessa problem har i vår del av världen lett till begrepp som "hållbar utveckling" och "etisk konsumtion". Den globaliserade marknaden har dessutom gjort det lättare för rikare länder att förskjuta miljöbelastande verksamheter nedåt i den kapitalistiska näringskedjan till länder med svag miljölagstiftning och svaga fackliga och medborgerliga rättigheter, och samtidigt gjort det svårare för konsumenter att överblicka konsekvenserna av sin livsstil och konsumtion. Våra problem har således förskjutits till andra delar av världen där de dessutom allmänt betraktas som lokala problem orsakade av exempelvis utveckling, inkompetens eller korruption, och inte som en baksida av just detta system.

Den ständiga ackumulationsstrategin i leder i det långa loppet till en fysisk och social utarmning av dess periferier där dagens ackumulationscentra är världsmetropolerna, som förses med en konstant tillförsel av energi och resurser från hela världen. Utarmningen av den svenska landsbygden och städernas tillväxt är två sidor av samma mynt och är ett konkret exempel på detta fenomen. Om vi vill möjliggöra en levande landsbygd och skapa ett ekologiskt hållbart samhälle måste vi börja organisera vår ekonomi på ett fundamentalt annorlunda sätt.

Det vi idag hyllar som "ekonomisk tillväxt" är ur ett fysikaliskt perspektiv ekvivalent med en ökad entropiproduktion. Entropiproduktion leder till en acceleration av oordning i biosfären, som i teorin slutligen leder till universums död, då den så kallade "värmedöden" inträffar, där alla energiskillnader i universum neutraliserats till en temperaturmässigt homogen rymd där ständig kyla råder. På ett mindre abstrakt och mer konkret plan innebär entropiproduktion resursförskingring och miljöförstöring, och är en konsekvens av att alla processer i universum genererar entropi. Entropilagen är orsaken till att evighetsmaskiner är omöjliga konstruktioner eftersom denna lag säger att energins kvalitet – dess arbetsförmåga – minskar varje gång en energiomvandling sker. En förbränningsmotor skapar ökad entropi och oordning då den bryter ned den ingående högkvalitativa och välordnade kemiska oktstrukturerna och förskingrar dessa beståndsdelar i atmosfär- och biosfären som lågkvalitativa molekylsopor, vilket leder till försurning, global uppvärmning och försämrad luftkvalitet. När exempelvis en industriell tillverkningsprocess bearbetar en viss mängd råvara, så "förädlas" den enligt vårt rådande ekonomiska perspektiv, vilket leder till att produkten hela tiden ökar i marknadsvärde ju längre fram i förädlingsprocessen den befinner sig. Eftersom den kvarvarande mängden exergi hela tiden minskar i samma takt som produkten förädlas (det går ju åt resurser i en tillverkningsprocess), så leder resursförbrukning indirekt till ett ökat marknadsvärde. Detta medför sin tur till att producenten kortsiktigt tjänar pengar på att förstöra miljön och förbruka naturresurser, som dessutom ofta kommer från andra delar av världen, och kan således göra det i en ännu större skala imorgon genom att använda en del av den intjänade vinsten till att införskaffa ännu mer resurser och repetera proceduren. Detta är konsekvensen av när vårt rådande ekonomiska system möter naturlagarna, och orsaken till varför ekonomisk tillväxt i vissa delar av världen, ofta leder till miljöförstöring och resursutarmning i andra delar av världen. Entropilagen är en naturlag, och är således något vi människor måste acceptera. Vårt ekonomiska system är däremot inte någon naturlag, utan något som vi kan påverka genom politiska beslut.

Idén om "alltings utbytbarhet" på världsmarknaden, tillåter oss att byta ut livsnödvändiga naturresurser, exempelvis regnskog, i utbyte mot onödiga produkter, som Coca Cola-burkar. Detta leder till att livsnödvändiga resurser, rent ekonomiskt, ses som jämförbara med icke-livsnödvändiga produkter och att stor köpkraft kan leda till exploatering av fattiga människors miljö och naturresurser. Utnyttjande av åkermark för odling av biobränslen som drivmedel till bilar (icke livsnödvändigt) istället för livsmedelsproduktion (livsnödvändigt) kan nämnas som ett konkret och aktuellt exempel på denna bekymmersamma situation.

Sammanfattningsvis behöver vi således ett ekonomiskt system som tar hänsyn till dessa avigsidor och som uppmuntrar en hållbar konsumtion och produktion och bryter de negativa trender som förstör villkoren för människans och djurens existens. Systemet bör minska den positiva korrelationen mellan entropiproduktion och ekonomisk verksamhet, öka den globala jämlikheten, skapa en barriär mellan det livsnödvändiga och det icke-livsnödvändiga och samtidigt vara politiskt genomförbart. Men hur skulle ett sådant system kunna se ut?

4. Lokalisering

Ett förslag som frekvent återkommer, bland annat hos miljö- och hållbarhetsrörelser, är lokalisering av ekonomier. Vad är det då för argument som förespråkas och vad skulle de praktiska konsekvenserna av detta innebära?

Några av argumenten är att lokalisering kan:

1. Minska behovet av långväga transporter, vilket leder till minskad energianvändning, lägre koldioxidutsläpp, mindre tidsåtgång för att ta sig till och från jobbet samt sänkta infrastrukturutgifter relaterade till vägslitage etc.
2. Uppmuntra lokal återvinning av förpackningsmaterial och näringsämnen, och därmed minska slöseri, energi- och materialanvändning samt övergödning av vatten.
3. Uppmuntra ett mindre kapitalintensivt och mera arbetsintensivt jordbruk, vilket skulle kunna minska global resursförbrukning och miljöbelastning. Detta skulle även leda till fler jobb inom jordbrukssektorn.
4. Minska exploateringen av jordbruksprodukter, naturresurser och landsbygdsbefolkning runt om på jorden.
5. Minska matsvinnet som orsakas av överskottsproduktion och transportförluster.
6. Öka konsumtionen av färsk och hälsosam mat som innehåller mindre konserveringsmedel.
7. Förändra markanvändningen och öka den biologiska mångfalden, både i områden som används för jordbrukets monokulturer och i områden som inte längre brukas.
8. Ge högre självförsörjningsgrad i de varor och tjänster som är kritiska för lokalsamhällets överlevnad, vilket skulle resultera i en ökad motståndskraft mot olika typer av kriser och finansiella störningar.
9. Återuppbygga lokalsamhällen och skapa en levande landsbygd, vilket skulle minska den avfolkning och ekonomiska regression som vi idag ser i Sveriges glesbygd. Detta kan även minska den sociala utslagning som leder till fysisk och psykisk ohälsa.
10. Minska den upplevda maktlösheten hos medborgare och försvaga de krafter som lockar till så kallade "missnöjespartier" och andra organisationer.
11. Stärka den sociala gemenskapen och ge lokalbefolkningen mer inflytande över sin vardag.
12. Reducera de växande kostnaderna för de ekologiska, sociala och medicinska problem som orsakas av vårt nuvarande sätt att organisera världsekonomin.
13. Förbättra konsumentens överblick över sin ekologiska och ekonomiska räckvidd. Det skulle med andra ord bli lättare att synliggöra de ekologiska och moraliska konsekvenserna av ens konsumtion, vilket skulle göra det enklare att handla på ett etiskt försvarbart sätt.
14. Möjliggöra en ekonomi som ger större jämlikhet och balans och som gynnar de många, och inte de få.
15. Underlätta skapandet av en miljövänlig kultur.

Detta är bara några av de tänkbara fördelarna med lokalisering. Men hur skulle man kunna uppnå detta i praktiken?

5. Lokalvalutor

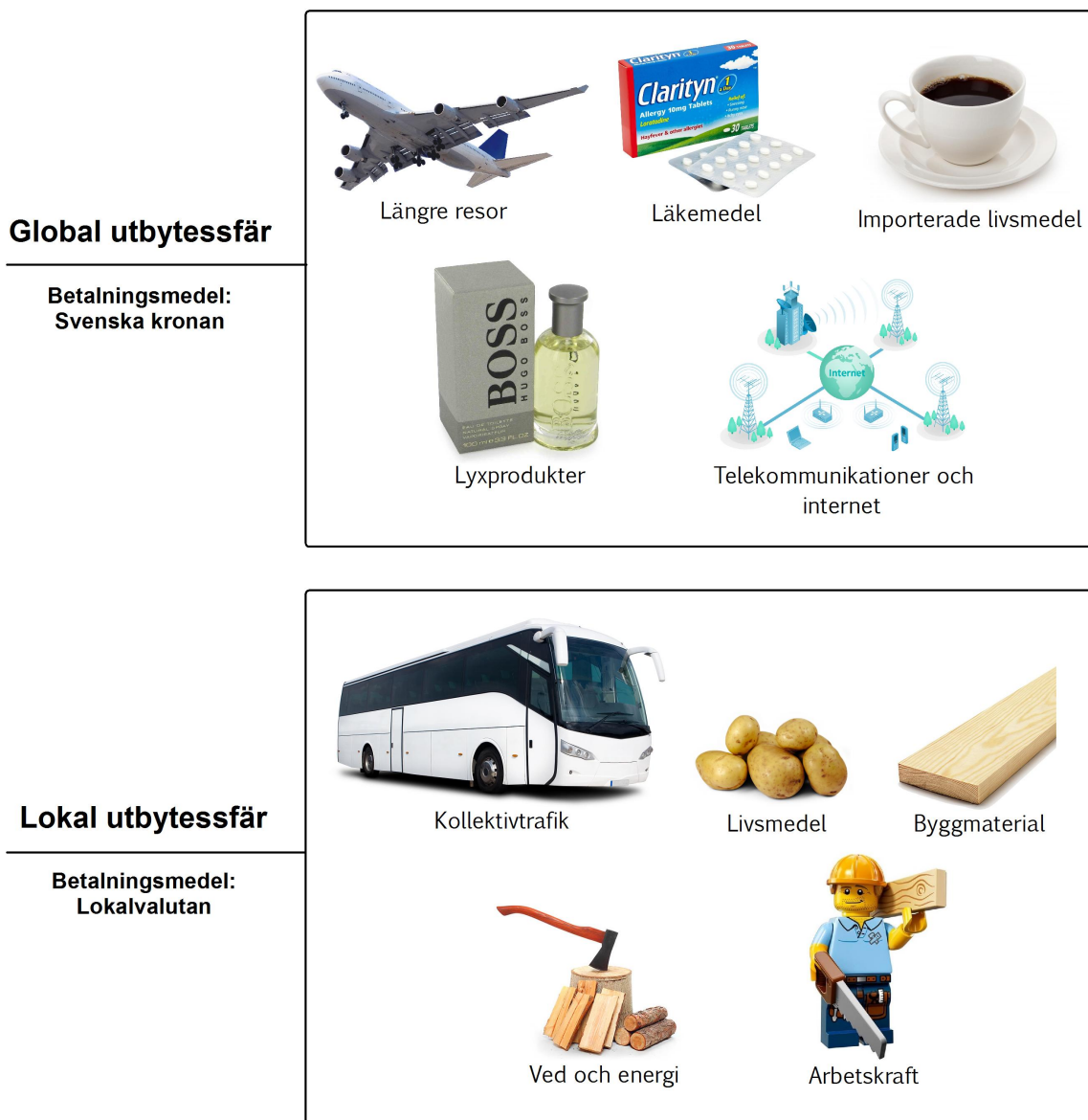
Lokalvalutor är inget nytt påfund och förekommer redan på många håll runt om i världen. Problemet med lokalvalutor är dock att de generellt sett bara är begränsade i ett geografiskt utbredningsområde och inte i ett användningsområde. Konsumenten kan således köpa ”vanliga” varor från hela världen med dessa valutor, vilket på många sätt fräntar valutan dess kanske främsta potential. Som tidigare nämnts är ett av problemen med ”vanliga” allmänsyftespengar idén om alltings utbytbarhet, vilket ofta leder till att livsnödvändiga resurser byts ut mot icke nödvändiga produkter och tjänster. En idé vore därför att använda lokalvalutan för att skapa en barriär mellan det som är livsnödvändigt för lokalsamhället och det som inte är det. Detta skulle man kunna göra genom att göra tvärtom, dvs begränsa dess användningsområde istället för dess utbredningsområde. Vi kan kalla denna valuta för Lokalvalutan. Till skillnad från många andra lokalvalutor, som exempelvis LETS, så skall denna lokalvaluta som sagt inte begränsa dess geografiska utbredningsområde, utan begränsa dess användningsområde. En lokalvaluta skall således gälla i hela Sverige, fast där dess användningsområde är begränsat till lokala produkter och tjänster. Den blir giltig bara vid inköp av varor som har transporterats maximalt ett visst antal mil från produktionsplats till köpställe. Detta för att uppmuntra hållbar produktion och konsumtion och skapa insikt om att alla värden inte är jämförbara, och därför inte heller bör vara utbytbara. Alf Hornborg kallar denna lokalvaluta för LUTS (lokala utbytesbevis) och blir således en slags transportmärkning av tjänsten/varan i fråga. Jag väljer dock här att kalla valutan för Lokalvalutan. Lokalvalutan skall således gälla i hela Sverige, och om en konsument använder lokalvalutan för att köpa potatis i Västerås så kommer denne att köpa närodlat potatis från Västeråstrakten. Om samma konsument i sin tur åker till Lund och köper potatis kommer det istället bli potatis odlad i områdena kring Lund som inhandlas för samma valuta. Varor som kvalificerar sig för denna kategori skall således ”transportmärkas” på samma sätt som de idag märks med innehållsförteckning, miljömärkning m.m., men transportmärkningen får naturligtvis variera från köpställe till köpställe beroende på lokalsamhällets förutsättningar och behov. Varumärkningen kommer således att särskilja lokalvaror från globalvaror. Lokalvalutan skall ej alstra ränta och inte heller uppmuntra till ackumulation. Lokalvalutan skall endast ses som ett bytesmedel och specificerar ej brukare. Den skall även utges och stöjas av staten.

6. Förslaget

Jag föreslår härmed att Enhet skall förordna ett införande av denna lokalvaluta i Sverige. Om basinkomsten, som Enhet förespråkar, på månadsbasis skulle delas i form av lokalvaluta till samtliga medborgare så skulle man automatiskt styra en viss del av lokalbefolkningens konsumtion till lokalsamhället och samtidigt trygga hushållens grundläggande överlevnadsbehov.

Om förslaget i sin tur antas så kommer vi således att ha två valutor i Sverige: lokalvalutan och den reguljära svenska kronan. En lokal respektive global valuta. Förslaget skall således skapa en slags ”sfärekonomi”, som Hornborg kallar det, för att ”immunisera” lokalsamhällen från marknadskrafternas exploatering och utarmning och säkerställa att nödvändiga resurser aldrig lämnar lokalsamhället. De två sfärerna kommer således utgöras av en lokal sfär och en global. I den lokala sfären ingår produkter, råvaror och tjänster från det lokala landskapet som är nödvändiga för lokalsamhällets överlevnad, såsom baslivsmedel, kompost, djurfoder, byggmaterial, vedbränsle, närtransporter, arbetskraft och enklare omsorg.

Dessa varor skulle man kunna kalla "lokalvaror". I den globala sfären ingår "resten", dvs sådant som inte är möjligt, eller nödvändigt, för lokalsamhällen att själva tillhandahålla, exempelvis läkemedel, lyxprodukter, telekommunikationer och importerade livsmedel, se figur 1. Dessa varor skulle vi på motsvarande sätt kunna kalla för "globalvaror".

Figur 1: Exempel på varor och tjänster som ingår i de två föreslagna utbytessfärerna

För att kunna avgöra om detta ekonomiska förslag är realistiskt genomförbart bör man dock först fråga sig om alla viktiga kategorier av samhällsaktörer har något långsiktigt att vinna på en demokratiskt sanktionerad reform av det här slaget.

Hushållen skulle motiveras till att använda lokalvalutan eftersom det skulle frigöra en del av deras vanliga penninginkomster för andra syften. Genom att inhandla lokalt producerad mat med lokalvalutan slipper man således göra det med den reguljära svenska kronan. Detta skulle dock initialt kunna möjliggöra dem att kunna öka sin konsumtion av globalvaror. Förmodligen skulle vi se fler och fler hushåll ägna mer av sin arbetstid åt den lokala sektorn och mindre åt den formella sektorn. Detta skulle även kunna tillåta hushållen att gå ned i arbetstid och minska sin konsumtion av globalvaror i utbyte mot mer fritid och tillåta dem att bedriva andra livsprojekt som man idag inte hinner med.

Lokala företag och yrkesutövare skulle motiveras att få betalt i lokalvaluta för att kunna anlita obeskattad lokal arbetskraft (utan kostsamma arbetsgivarförbindelser), inhandla varor och tjänster såsom kompost och returförpackningar, och få förmånen att lösa in en del av den intjänade lokalvalutan mot svenska kronor. I och med stigande transport- och energikostnader kommer förmodligen detta dessutom bli mer och mer ekonomiskt lönsamt jämfört med att köpa motsvarande varor och tjänster på den ”globala” marknaden.

Staten skulle i sin tur uppmuntra skattefria tjänste- och varubyten på lokalplanet, trots bortfallet av skatteinkomster, eftersom det skulle bespara dem de ökande kostnaderna för att åtgärda och administrera de sociala, medicinska, logistiska och ekologiska problem som vårt nuvarande ekonomiska system genererar. Det skulle även kraftigt minska kostnaderna för den utbyggda transportinfrastruktur (hamnar, vägar, järnfägar, flygtrafik m.m.) som annars skulle krävas. Denna valuta skulle även kunna ersätta vårt nuvarande bidragssystem och frigöra staten och myndigheter från krånglig och resurskrävande administration.

Marknaden och näringslivet skulle såsmåningom anpassa sig och frodas i sammanhang där den fortsättningsvis skulle efterfrågas, exempelvis inom sektorer som medicin och IT. Där skulle den även vara av nytta för världssamhällets fortsatta integration.

Avslutningsvis så skulle även partiet Enhet tjäna på det eftersom det skulle kunna vävas ihop med de förslag och visioner från partiprogrammet jag tar upp i kapitel 2 på sida 1 (basinkomst, stötta lokala näringsidkare, minska energianvändningen etc).

7. Avslutning

Denna text är en kort sammanfattning av Alf Hornborgs förslag, kombinerat med mina personliga argument och åsikter, och jag föreslår att intresserade själva läser *Myten om maskinen* samt *Nollsummespelet* för en mer uttömmande analys. Jag hoppas att vi kan initiera en debatt om det ekonomiska förslaget för- och nackdelar, förbättringspotential och dess vara eller icke-vara i partiprogrammet. Sfärekonomier är egentligen inget nytt påfund och har påträffats i flera förmoderna kulturer. Det kan vara en god idé att studera sfärekonomier och lokalvalutor om man vill gå vidare med detta.

I dagsläget är det förmodligen inte realistiskt att vänta sig att Sveriges riksdag skulle klubba igenom ett sådant förslag men allt eftersom finans- och oljekriserna kommer förvärras kommer dessa frågor att aktualiseras och liknande förslag bli mer realistiska. Införandet av en lokalvaluta i kombination med direktdemokrati på lokal nivå tror jag verkligen har potential att stärka lokalsamhällets inflytande i Sverige, och äntligen göra det ekonomiskt rationellt att bli socialt och ekologiskt hållbar.

Vårt ekonomiska system och hela vår moderna civilisation står inför stora utmaningar och vi behöver tänka i nya banor. ”Business as usual is not an option”. Jag vill avsluta med att citera Øystein Dahle, före detta vice verkställande direktör för *Exxon* i Norge: ”Socialismen kollapsade för att den inte tillät marknaden att tala ekonomisk sanning. Kapitalismen kan bryta samman för att den inte tillåter marknaden att tala ekologisk sanning.”

Uppsala i januari 2017,
Daniel Ismail Eriksson